

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ ЯК ЗАПОРУКА АКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

Анотація. Визначено взаємозв'язок інвестиційного клімату та активності інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні. Розглянуто рівні формування інвестиційного клімату регіону. З'ясовано регіональні фактори впливу на формування інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна діяльність, інвестиційний клімат регіону, регіональні фактори.

Annotation. There is a certain interrelation investment climate and of investment-innovative activity in a region. Levels of investment climate formation in a region were defined. There are certain regional factors of influence on the formation of investment-innovative activity in a region.

Key words: investment-innovative activity, investment climate of region, regional factors.

Вступ. В умовах інтенсивних глобалізаційних процесів для України вкрай важливо швидкими темпами досягти високого рівня розвитку економіки, щоб забезпечити економічну безпеку та належний рівень життя суспільства. Досягти цього можливо тільки за умови проведення активної інвестиційно-інноваційної діяльності. Адже ефект, що отримується в результаті інвестиційно-інноваційної діяльності, спроможний забезпечити не тільки підвищений рівень прибутків суб'єктів господарювання, зростання податкових і неподаткових платежів до бюджетів усіх рівнів, а й збільшення здобутків національної науки та техніки, покращення екологічної ситуації та збереження природних ресурсів. З цією метою необхідно створити інвестиційний клімат, який би зацікавив та стимулював потенційного інвестора проводити інвестиційно-інноваційну діяльність; гарантувати його стабільність, нівелювати можливі ризики не отримати чи недоотримати прибуток або взагалі втратити інвестовані кошти.

Особливої уваги потребує інвестиційний клімат в регіоні. Кожен регіон має ряд особливостей, характерних тільки для нього (відмінність у геополітичному положенні, соціально-економічному розвитку, структурі народногосподарського комплексу, його потенційних можливостях та ін.), що впливають на його (регіону) інвестиційний клімат і зумовлюють умови та специфіку господарювання, а також можливості реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні.

Вивченню сутності поняття “інвестиційно-інноваційна діяльність”, “інвестиційний клімат” та визначенню факторів, що впливають на його формування, присвятили свої праці багато авторів: Б. Губський [2], О.Малишко [3], М.Мельник [4], М.Недашківській [5], С.Онишко [6], А.Пересада [7]. Разом з тим регіональний напрям досліджень ще не набув достатнього розвитку, хоча інвестиційно-інноваційна діяльність має яскраво виражені територіальні або регіональні риси.

Постановка завдання. Мета статті – визначити взаємозв'язок інвестиційного клімату та активності інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні, з'ясувати регіональні фактори впливу на формування інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні.

Результати. Більшість вітчизняних учених при визначенні сутності поняття інвестиційного клімату звертаються до факторного підходу, тобто розглядають його як сукупність факторів та умов, що наявні на певній території та визначають її привабливість для інвестора [2; 7].

Державний комітет статистики України визначає наступні фактори, що впливають на активність інноваційної діяльності: нестача власних коштів, недостатня фінансова підтримка держави, великі витрати на нововведення, недосконалість законодавчої бази,

високий економічний ризик, тривалий термін окупності нововведень, нестача інформації про нові технології, відсутність можливості кооперування з іншими підприємствами та науковими організаціями, нестача інформації про ринки збуту, відсутність попиту на продукцію та несприйнятливості підприємств до нововведень, відсутність кваліфікованого персоналу [8]. Перелічені фактори впливають на формування інвестиційного клімату, визначаючи рівень його сприятливості для реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності.

Інвестор, маючи намір проводити інвестиційно-інноваційну діяльність у регіоні ретельно, аналізує його інвестиційний клімат, тобто розглядає всі наявні фактори, що формують інноваційний потенціал регіону, та фактори, які створюють ризик для реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності, і, залежно від результату досліджень (сприятливий інвестиційний клімат для здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності в даному регіоні чи, навпаки, створює ризик), приймає рішення щодо доцільності проведення інвестиційно-інноваційної діяльності та активність її реалізації в даному регіоні.

При вивченні інвестиційного клімату варто зважати, що він характеризується складністю та комплексністю і розглядається на макро-, мезо- і мікрорівнях [4]. На активність інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні мають вплив фактори кожного рівня.

Регіон є невід'ємною частиною держави, і його інвестиційний клімат перш за все формується на макрорівні (рівні держави). Фактори макрорівня створюють загальні умови господарювання для всіх регіонів. Фактори мезорівня визначають конкретні умови господарювання, в яких суб'єкт господарювання проводитиме свою діяльність на певній території. Тому дослідження регіональних факторів впливу на формування інвестиційно-інноваційної діяльності є вкрай важливим.

За своїм внутрішнім змістом поняття “регіональні фактори” об'єктивно відображає сутність інших основних регіональних категорій – єдність економічних та територіальних процесів” [4, с.31].

Регіональні фактори відзначаються значною різноманітністю і мають специфіку впливу на реалізацію інноваційного процесу. З огляду на це пропонуємо розглянути вплив регіональних факторів на формування інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні за допомогою структури життєвого циклу інноваційного процесу, який поділено на п'ять фаз (рис. 1.1).

Відразу варто зауважити, що майже на кожну зі стадій життєвого циклу інноваційного процесу мають прямий чи опосередкований вплив, залежно від регіону проведення інвестиційно-інноваційної діяльності, фактори макрорівня, ще їх можна розглядати як фактори зовнішнього впливу, адже вони формуються на рівні держави, і регіон у більшості випадків не має змоги впливати на них.

На першій фазі (фундаментальних досліджень), перш за все, необхідна фінансова підтримка державними та регіональними органами влади – державні, регіональні інвестиції та ін. Інвестування і страхування фундаментальних, у деяких випадках навіть прикладних досліджень зі сторони держави потребують проекти пріоритетних напрямів інноваційної діяльності (новітні технології та ресурсозберігаючі технології в енергетиці, промисловості та агропромисловому комплексі, новітні біотехнології; діагностика і методи лікування найпоширеніших захворювань, нові комп'ютерні засоби та технології інформатизації суспільства, нові речовини і матеріали, інше) [1].

Розвиткові фундаментальних досліджень та активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні сприяє наявність науково-технічних (інноваційних) структур, що займаються розробками науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та інноваційних проектів. Необхідним є також забезпечення перерахованих структур відповідними трудовими ресурсами і висококваліфікованими науковими кадрами, що можуть виконувати фундаментальні та прикладні дослідження. Неодмінним є забезпечення їх сприятливими умовами праці, а в разі необхідності – умовами проживання та відпочинку. Важливе значення має рівень матеріального стимулювання, що зацікавив би дослідників

наполегливо працювати у необхідному для держави, регіону чи приватного інвестора напрямі.

Починаючи з другої фази, інвестування, у більшості випадків, здійснює приватний інвестор, і саме на цій стадії відбувається ретельний аналіз усіх (макро-, мезо-) факторів, присутніх у регіоні, та приймається рішення про доцільність та активність проведення інвестиційно-інноваційної діяльності.

Перш за все інвестор зважає на природно-географічні фактори – вигідне геополітичне положення регіону та роль, яку воно може відігравати для активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, наявність транскордонних факторів, рівень “столичності”, наявність природних ресурсів та забезпеченість необхідною сировиною, кліматичні умови та екологічну ситуацію, інше [3; 4].

Вагомим фактором є присутність у регіоні вже сформованих виробничих потужностей, їх спеціалізація та можливість, у разі необхідності, її зміни на потрібну; незавершеного будівництва, що може бути використане у потрібному інвесторові напрямі.

Велике значення для активізації інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні має позитивне ставлення місцевих органів влади до потенційних інвесторів та інноваторів, надання їм підтримки у реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності, зокрема:

- наявність “розумних” регіональних програм розвитку щодо сприяння та стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні;
- інформаційне сприяння – за допомогою інформаційних ярмарків, реклами в пресі, в Інтернеті, веб-сторінок, які б зрозуміло, доступно надавали достовірну інформацію щодо можливих об’єктів інвестування, їхніх особливостей та пріоритетів;

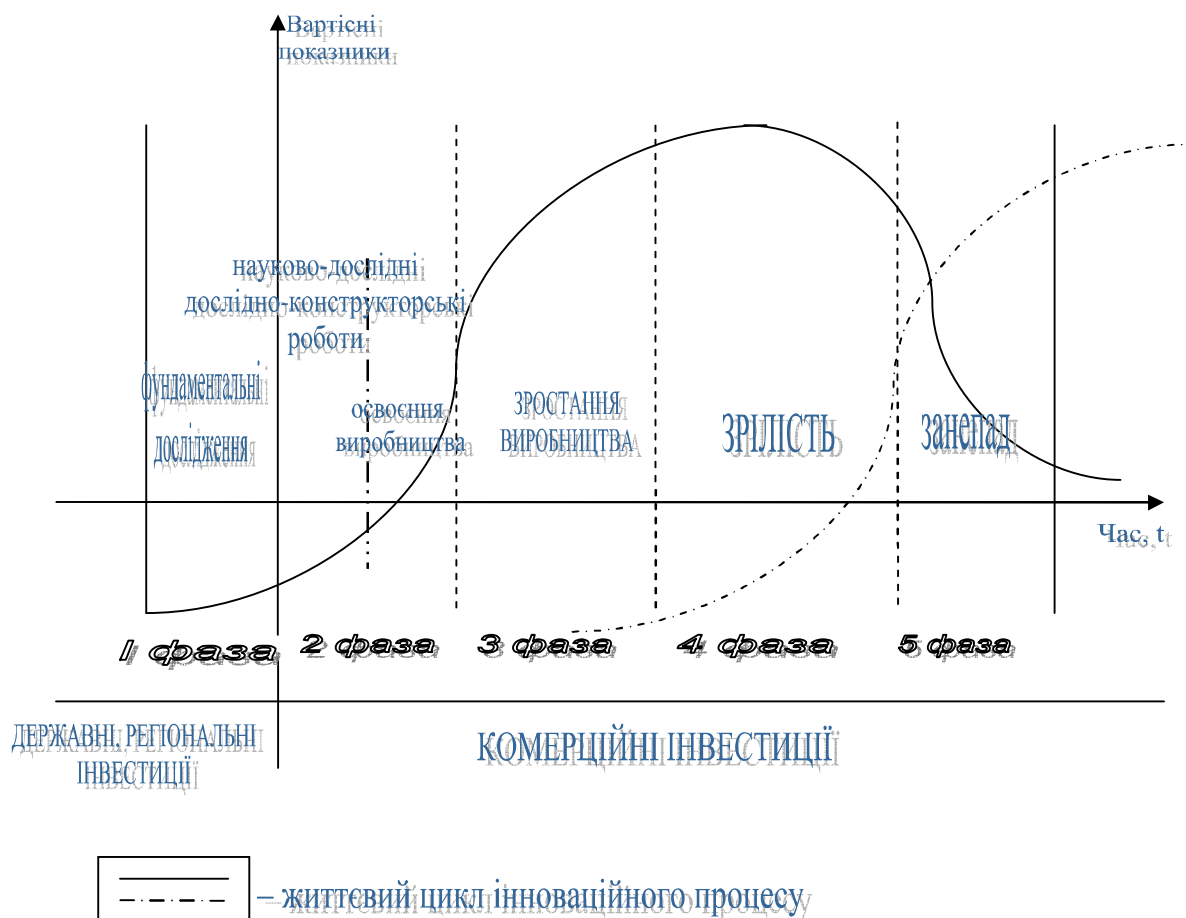

Рис.1.1. Структура життєвого циклу інноваційного процесу

- відсутність штучних адміністративних і бюрократичних бар’єрів на шляху

реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності;

- піднесення та пропаганда інноваційної культури серед підприємницьких структур та населення;
- створення позитивного іміджу регіону;
- стабільність та передбачуваність на політичній арені (на рівні регіональних органів влади), інше.

Важливим регіональним фактором, який враховує інвестор, є рівень розвитку інфраструктурних ланок інвестиційного комплексу регіону: виробничої, ринкової, соціальної та інституційної [5].

Необхідно відзначити, що при прийнятті інвестором рішення про здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності вагомим роль відіграє регіональна фінансово-кредитна система – наявність комерційних банківських і небанківських установ, присутність компаній, фондів, страхових компаній, що безпосередньо спеціалізуються на фінансуванні інноваційної діяльності; наявність лізингових компаній та венчурних фондів, які, в разі необхідності, інвестуватимуть або кредитуватимуть найбільш ризикову, другу, а за необхідності й інші фази інвестиційно-інноваційної діяльності.

Серед регіональних факторів впливу на інвестиційно-інноваційну діяльність вагоме місце займає наявність місцевого ринку збуту, що може забезпечити хоча б мінімальний попит на інноваційну продукцію.

На другій фазі також береться до уваги комунікаційний фактор, хоча він має безпосереднє відношення до третьої, четвертої та п'ятої фаз, – перш за все це наявність, якість та кількість доріг (автомобільних, залізничних), водних шляхів, аеропортів, транспортних розв'язок належного рівня, присутності електро-, газифікації, необхідної кількості води, якісного зв'язку, не тільки стаціонарного, але й мобільного, Інтернету тощо.

Важливим фактором для всіх фаз життєвого циклу інноваційного процесу є забезпеченість трудовими ресурсами регіону – високий рівень професійно-освітньої підготовки населення, наявність серед місцевих мешканців необхідної кількості висококваліфікованих спеціалістів з вигідним рівнем заробітної плати для інвестора [6].

У ринкових умовах господарювання впровадження інновації дає суб'єктам господарювання конкурентну перевагу лише на певний відрізок часу, і, щоб бути конкурентоспроможним надалі, йому необхідно постійно провадити активну інвестиційно-інноваційну діяльність, для цього необхідно відслідковувати стан інвестиційного клімату в регіоні. Адже регіональні фактори мають здатність до змін, на які суб'єктам господарювання в більшості випадків належить оперативно та правильно реагувати, тим самим активізуючи чи стримуючи інвестиційно-інноваційну діяльність.

Висновки. Таким чином, на активність інвестиційно-інноваційної діяльності визначальний вплив має наявний в регіоні інвестиційний клімат. Його сутність варто розглядати як сукупність факторів, які бере до уваги суб'єкт господарювання, здійснюючи інвестиційно-інноваційну діяльність. Дослідження інвестиційного клімату дає інвестору уявлення про переваги, отримані в разі проведення інвестиційно-інноваційної діяльності в даному регіоні, та ризики, на які буде наражатися його господарська діяльність.

Особливе місце при формуванні сприятливого інвестиційного клімату в регіоні займають регіональні фактори. Їхній вплив на формування інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні варто відслідковувати за допомогою життєвого циклу інноваційного процесу.

З метою нівелювання можливих ризиків та створення інвестиційного клімату, що сприяв би ефективній і активній реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності в регіоні, варто приділяти значної уваги науково-практичним засадам його формування.

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16.01.2003. – № 433–IV // zakon.rada.gov.ua.
2. Губський Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. – К.: Наукова думка, 1998. – 389 с.

3. Малишко О.В. Стимулювання інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку: Дис... канд. екон. наук: 08.10.01. – Д., 2003.
4. Мельник М.І. Інвестиційний клімат регіону: теоретичні та прикладні засади дослідження: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2005. – 304 с.
5. Недашківський М.М. Регіональні фактори реалізації інвестиційного процесу в Україні: Дис... канд. екон. наук: 08.10.01. – К., 1999. – 189 с.
6. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: Монографія. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2004. – 434 с.
7. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
8. Статистичний збірник: Наукова та інноваційна діяльність в Україні за 2006. – К., 2006. – 350 с.